1790. Władysław Lubkonogi.

http://rcin.org.pl

http://rcin.org.pl

943

WŁADYSŁAW LASKONOGI.

http://rcin.org.pl

http://rcin.org.pl

WŁADYSŁAW LASKONOGI

Rok 1206. Dzieiow Narodu Polskiego

UŁOMEK HISTORYCZNY.

Qui tam acceſſibilem, tam favorabilem, tam benignum & dulcem, ac ſvavem prudentiæ — ſe ſe offerebat affabilitate præſtabilem....

Pochw: Laſkon: Patrz Kadlub: K. 823,

w WARSZAWIE

w Drukarni P. Duſour Konſ: Nadw: Drukarza J. K. Mci i Rzeplitey, Dyrektora Druk: Korp: Kad:

M. D C C. X C.

http://rcin.org.pl

Fundacji im. J. J. Mochnackich
Ze zbiorów
XVIII. 1. 1060
http://rcin.org.pl

PRZEDMOWA.

OBRZĄDKOM Religii winniśmy uszanowanie, posłuszeństwo, obronę, bo te naszą kształcąc duszę, w cnotliwym Chrześcianinie dobrego Obywatela stawiaią.

Naymocnieyszą zasadą każdego panowania iest Religia.... A niech się na prożno uprzedzone mędrkowanie wysila na dowody, że: = „ Cześć prawowierna przyzwoitsza iest w Monarchii, zwłaszcza dążącey do Despotyzmu (a) = *ia przeciwnie śmiało powiem: że żadna Rzeczpospolita długo szczęśliwa ostać się nie może, gdzie Religii zwolnione sprężyny.*

Ona nas uczy cośmy winni Stworcy, Oyczyznie, Rodzicom, sobie, Przyia-

(a) *Montesquiusz w księdze Ducha Praw.*

http://rcin.org.pl

ciołom, Poddanym, Potomstwu, Sąsiadom. Ona szczepiąc w nas grunt cnoty, wznosi naszą duszę do dzieł Heroicznych.

Ale trzeba przykładu aby uwierzono prawdzie. Nauczycielow Religii życie, iest skazowką życia pospolstwa, ktore lgnie ślepo do wzoru starszych.

Uwierzono naukom, będą naśladować cnoty. Lud ciemny, ktorego umysł, twardy z trudnością słucha i przyimuie do serca głos wiary, wielbi, i szanuie to z dobrey chęci na co patrzy. Taka to iest moc przykładu.

Nieszczęściem wieku!... ieszcze bardziey nieszczęściem ułomności ludzkiey, zapomniano o swoim powołaniu. Lud błędny na wszystkie się rozbiegł strony szukaiąc prawdy, kiedy iey w ustach swoich Mistrzow znaleść niemogł. Ale oto w dzikie ona wyniosła się puszcze, między zwierzętami mieszka, niewart iey człowiek, bo się na niey nie poznał. Widziemy Swiat cały zatopiony w głę-

http://rcin.org.pl

bi nieprawości. Zgorszenie rzuciło ziarno błędu na serca wiernych, serca miękkie i cnotliwe, ktore łatwo było pozyskać zbawieniu. Qui autem scandalisaverit unum de illis, qui in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris. Mathæi 18.

http://rcin.org.pl

WŁASCIWY
TEXT HISTORYCZNY.

LESZEK BIAŁY.

Roku Pańskiego 1206.

„ZAGĘSCIŁY się pod ow czas w „Kościele rozmaite zbytki, daiąc „okazyą, lub pretext świeckim do „potłomienia Xięży, zamiaſt ich „poprawy. Hoyne Xiążąt poprze„dniczych, Biſkupom, Kapitułom, „i Zakonom nadania wprawiły „pierwſzych w nieczułość o kar„ność Hierarchyi, drugich w pro„żniactwo, kłotnie, i gorſzące po„ſtępki, a Skarb Xiążęcy w po„mnieyſzenie przez odrywkę ro„żnych Ziemſkich włości, i przez „uwalnianie ich od powinności pu-

http://rcin.org.pl

„ blicznych. Obrażało naybardziey
„ Swieckich złe zażywanie Dobr oł-
„ tarzowi poświęconych. Nie po-
„ magały dawnieyſze reformy. Że-
„ nili ſię Xięża, albo chowali li-
„ czne nałożnice. Płód wzgardzo-
„ ny, i niepewny poświęconych Oy-
„ cow rozrywał ich maiątki, dzie-
„ ląc ſię niemi iakoby dziedzictwem.
„ Szły Kanoniczne Prebendy na łu-
„ pieſtwo Bękartow. Kościoły i
„ Swiątynie Pańſkie ſtawały ſię
„ mieyſcem igrzyſk teatralnych, a
„ ſłużebnicy Ołtarza Chryſtuſowe-
„ go Kapłani, z Dyakonami uda-
„ wali nikczemne i śmiechu godne
„ w przybytku naywyżſzego wido-
„ wiſka. Ambicya Inſuł napełniła
„ Dwor podłościami, a Kapituły
„ Intrygą, świętokupſtwem i kło-
„ tniami. Łakomſtwo Laſkonogie-
„ go biorąc pochop z przeſtępſtw
„ Duchownych, zapragnęło ich do-
„ chodow. Jątrzyły ſię przeciw

http://rcin.org.pl

„ niemu umyſły, tak Xięży, iak
„ tych co z niemi byli w związku.
„ Okoliczność zdarzyła okazyą do
„ zemſty...

W tym mieyſcu krotko Autor wyprowadza przychylność Krakowianow do Potomſtwa Kazimierza, a tym ſamym do Leſzka Białego, i zaraz na odwrotney kárcie.

„ Krakowianie widząc ſię bydź
„ wolnemi od naywiękſzey prze-
„ ſzkody, uczyniwſzy zia.zd pod
„ przywodztwem Pełki Biſkupa,
„ (Krakowſkiego) wypowiedzieli
„ poſłuſzeńſtwo Władyſławowi La-
„ ſkonogiemu, i po Leſzka do San-
„ domierza poſłali.

Autor Hiſt: Narodu Polſk: Tom IV. Kſię: II. Num: XXIX. Kar: 157. 158. 159. 160.

http://rcin.org.pl

WŁADYSŁAW
LASKONOGI.

WSTĘP.

SĄD umarłych duchow iuż wolnych od uprzedzenia, i nieskażonych pochlebstwem, będzie nam rękoymią tey czystey prawdy, ktora całe ninieysze przytoczenie krotkiey Epoki dziejow Narodowych zaszczyca. A wspaniały Władysław znienawidzony i prześladowany od ludu za podżegą niechętnych mu Xięży, Uczony Węgierski ktorego ten Krol umieiący szanować talenta i geniusz swoią w przybytku błogosławionych zaszczycić raczył poufałością, będą dawać wyroki tak święte, tak nieodwołane, iak na ich wierze poledz można, gdyby szło o Sąd z

http://rcin.org.pl

appellacyi *à Sacra Inquisitione*, albo w pieniackiey iakiey sprawie w Trybunałach niegdyś naszych z Regestru *Arianismi*.

W poł tysięcia lat po śmierci Władysława, żył sławny Węgierski, ktorym Helikon Polski szczycił się. Te pasmo lat długich, iest ciągiem iednakowości zbytkow, pogorszeń, nadużycia, swywoli. Naśladowanie złego stateczniey było zamiłowane, niż naśladowanie ubostwa Apostołow.

Posłuchaymy więc pilnie co nam zwiastować będą Krol, i Filozof Poeta.

Zagęściły się pod ow czas w Kościele rozmaite zbytki.

CZYM się to dzieie pytał Władysław, że swego odbiegamy przeznaczenia, i obowiązkow Stanu?... Pokora i ubostwo iest i będą duszą Religii Chrystusowey... Naśladowcy pierwszych Apostołow, daleko od nich rożni w życiu... Za moich czasow, tak daley mowił Władysław, zaprowadzona przed 200 lat wiara do Kraiu, powoli

http://rcin.org.pl

ſtygnąć, ſłabieć, i upadać zaczynała; Ani tey gorliwości w Biſkupach, ani tey cichości, i ſkromności w Mnichach, ktora ieſt naywiękſzym blaſkiem Religii, i iey ſławą; Zgorſzony lud wolno ſię na wſzyſtkie rozlał rozpuſty... Miłość Chrześciańſka. cześć i przyiaźń towarzyſka wſpolna iednych ku drugim, zmieniły ſię w wzaiemną nienawiść, nieufność, zazdrość, zemſtę, i chytrość. Kiedym rad ciekawie ſzukał tego ogolnego zepſucia, znalazłem iego zrodło w zbytkach, i nierządzie Xięży, za ktorych przykładem iako ſwoich Paſterzy, lud ciemny i nieuczony, a do tego zawſze ſmakuiący w miękkości tłumem poſzedł. Moim to było zwierzchniczym obowiązkiem, zakopać ten iadowity ſtrumień. Uiąłem ſię z kilką gorliwych kraiowcow rydła, ale ledwie pierwſzy raz uderzyłem w błocko, odezwało ſię na mnie połowę Narodu, zemſtą Xięży unoſzonego, ktorym żal było opuścić nierządne, a zacząć bogoboyne życie. Wieſz Filozofie na iak mi to zle wyſzło.

Prawowierność ktorąm z całym Narodem, wyznawał, nie zaſłoniła mię od pociſkow zemſty. Zadąſane umyſły, a do tego ktorych ſprężyny Religii wolno puściły ſwe nity, uſadziły ſię i ſprzyſięgły na moią zgubę... Smiało chwytano ſię

http://rcin.org.pl

wszystkich gwałtow, ieszcze chwyconoby się tysiąc razy gorszych, aby obalić Tron, ktory w swoiey dłoni dzierzył piorun, mogący kiedyś uderzyć w niepowściągnioną ich rozpustę. (b) Lękamy się Zwierzchnika, ktory naszych zbrodni

(b) Nie zawsze iest bespieczno podnosić władzę przeciw temu Stanowi, ktory nad całym Swiatem Chrześciańskim, rozciągnął swoie Panowanie moralne. Stawmy sobie przykład z Dzieiow, na poparcie silnieysze uwag naszych... Oto mało co wyżey przed Władysławem w Czechach, żartobliwy zdarzył się trefunek. Piotr z *Kapui* Kardynał, wysłany od Celestyna III. do Niemiec, aby wezwał w rozwiązłość Kapłanow, i starał się ich w dawną Ducha Religii wrocić swerę, znalazł związek buntowniczy przeciwko sobie. Prażanie, ktorym wolność rozpustnego życia była całą okrasą twardey niewoli pod swoiemi Tyranami, uprzedzeni, że Rzym zmowny z Tronem nowe na nich niesie Kaydany (tak im wytłomaczyli Xięża, chcąc ludzi za sobą uzyskać impet) na czele Biskupa, Kanonikow, i licznego kleru, pod ow czas na święcenie Prezbiteratu, i poprzedniczych iego stopniow do Miasta zebranego, poszli tłumem do Gospody Kardynała, zelżywie go wywlekłszy srodze zbili, konaiącego iuż prawie, na prostym wozie za mury wypchnięto. Ztamtąd Piotr udał się do Polski, a nayprzod do Krakowa, gdzie grzeczniey przyięty. Lecz iego Reformy uśiawy niedługo były ażane.

http://rcin.org.pl

eſt oſtrowidzem... Nie nawidziemy go, prześladuiemy... Węgierſki! .. Czy uwierzyſz, że oſłabienie Religii, zburzyło moy Tron, i wſkazało mię na pokutę za ſwoie grzechy.

Oh! Nayiaś: Panie!... wiem ia iak daleko unoſi ſię zapęd zemſty, ożywiony duchem Fanatyzmu. Obłąkanie wtedy nie ſprzeciwia ſię niczemu, co tylko haniebna złości do rąk podaie.

Władyſław ciekawy był i pytał Węgierſkiego, czy za iego wieku rowne w Kościele Polſkim Panowały zgorſzenia i zbytki?

Jeſzcze może wykwintnieyſze, i żywiey ſkromne rażące oczy odpowiedział Filozof Poeta. Krolow ſzczodrobliwość, maiętnych pycha. kobiet świętoſtwo, ſtaruſzkow boiaźń piekła, młodzieży ułudzenie do tego Stan Duchowny w wieku XVIII. wynieśli ſtopnia bogactw, że zatraciwſzy prawdziwe ſwoie powołanie, Banco Xiężym nazwać ſię może... Kruſzec dziedziczy tayną w ſobie cnotę, że ſerca nayniewinnieyſze, ktore ſię do niego przywiążą, upodla i niedołężyy... Tak ſię ſtało i z Miniſtrami Kościoła. Oſoba z ſwego powołania ubóſtwu, czyſtości, i poſłuſzeńſtwu przyſięgła, ſamochętnie ze świata idąca na wygnanie, maiąca bydź wzorem cnot, ſłowem

http://rcin.org.pl

ludzie co chcą bydź *Piotra*, *Szymona*, *Jana* w czci i charakterze naſtępcami, ubóſtwa *Macieia*, *Łukaſza*, *Filipa* wyparli ſię.

I upoſażone zyſkownemi intraty Duchowieńſtwo, gdy wyżey w miarę ſwoich potrzeb, zbiera dochodow, nie koniecznie za nie buduie Kościoły, i hoyne ſzpitałom ſypie iałmużny. A oto cnotliwy wieśniak zagonowy Szlachcic, ktoremu ilo los zagniewany uſkąpił w maiątku, tylo go dobrotliwa natura, ubogaciła w rozum i przymioty, mogąc chwalebnie Oyczyznie ſwoiey ſłużyć, martwieie w zaciſzu domowym, bo ubogi,,,, U naſzego zaś Xiędza Prałata.

Pſy, i Cugi, i Karety...
I Olcheſtra i Balety...
Dom wſpaniale męblowany,
Gdzie od złota ſklnią ſię ściany.
Sześciu w galonach Lokai,
Pełno pokoiowey Zgrai ...
Balik u Xiędza Opata,
Tłumem Przyiacioł i gości,
Kiedy tym czaſem Brat Łata,
Nędzny Szlachcic z Dziatwą pości.
Zoſtał Sędzią z Kapituły,
Dla zaſługi do Infuły.
Nowe Hulki, nowe zbytki,
Będą tam... i ... te.....

Za

http://rcin.org.pl

Zaiąknął ſię Węgierſki, przez ſkromność niechcąc domowić wierſza; ale Władyſław ktory zawſze żywym i przytomnym um ſłem ſłuchał powieści Filozofa-Poety podchwycił... Pewnie *Kobitki?*... Wſzak nie z moich uſt wyſzła prawda N: P: ! ... możeby mi nie wierzono... W. K. M. nie umieſz ſię mylić, ieſt to iego Pańſkie ſłowo.

Coż mi teraz powieſz Filozofie, o przewielebnych Zgromadzeniach Kapturnych i nie Kapturnych Mnichow. (b) Tam przynaymniey wygnana ſkromność w cieniu klauzury przykładnie ſpoczywa?.. Ah! Wielki Władyſławie, a zaś to zapory Klaſztorne, ſą dość dzielne do wſtrzymania powodzi zbytku, ktorego ślady gwałtu, i po puſtyni nieſtartemi cechy, ſą dotąd piętnowane.

Krolu!... w zaciſzy klaſztorny...
Wiekuie zbytek niesforny....
Poświęcone Bogu Mnichy,
Wiodąc żywot, święty, cichy...
Skromny, bogoboyny wielce....
Nie zapomną o butelce...

Gdyby to ieſzcze ſkończyło ſię na tym, nazwałbym Mniſze weſołe towarzyſtwo... Ale kiedy...

(b) Oni ſię nazywać każą, *Regulares & Seculares.*

http://rcin.org.pl

Dawno iuż tam zapomniano,
Jakie ieſt Klaſztorne wiano.
Czyſtość nigdy nie zmazana,
Ubóſtwo i zebranina,
Dniem i nocą chwalić Pana.
Włoſiennica, dyſcyplina....

Przypatrz ſię Władyſławie, czy te święte prawidła zuchwale ſtargawſzy, można ieſzcze raz powiedzieć, że *ſkromność wygnana w cieniu Klauzury przykładnie ſpoczywa*..

Węgierſki!... z czułym weſtchnieniem zawołał Władyſław... Jak widzę, byłbym ſię mnieniał, na moię cierniową Koronę, za parcianą Kapicę.

Daiąc okazyą, lub pretext Swieckim do potłumienia Xięży zamiaſt ich poprawy.

NIECZUŁA Zwierzchność pobłażaiąc bezprawiu, ieſt iego uczeſtnikiem. Więcey powiem: zachęca do bezprawia nie gromiąc wyſtępnych. Powierzona mi od Boga i od Narodu władza,

http://rcin.org.pl

kiedy głucho Rzym uśpiony zdawał się nie czuć krzywdy Religii w powszechnym zgorszeniu, oburzyła mię, żem stanął z wyniesioną pomsty ręką. Ale od głowy zły przykład, zgorszył podległych. i gdzie związanemi rękoma silnie oparli się moiey powadze ... upadłem ... Przywodzono przeciw mnie, żem gwałcił poświęcone Osoby, żem na ich życie, i wolność nastawał, żem świętokradzko Boskie łupił Swiątynie. Wyzuty z Człowieczeństwa nie umiem iuż nie wyznać prawdy .... Ja odważyłem się poskromić rozpustę, w dawną klubę wrócić rozhukane umysły, oddać Oltarzowi godnych iego Ministrów... Moie chęci chytra nienawiść wywróciła na nice, i ohydziła mię przed Narodem, sieiąc wszędy potwarz, iakobym usadził się obalić prawowierność, a śpieszniey chcąc moy zamysł do skutku przywieść, zacząłem od Duchownych, iako Prawowierności Strożów.

Pełka Krakowski Biskup, czoło Hierarchyi Kościoła Polskiego, na którym chybił wybor, wzywaiąc go aby piastował tak święty, tak niezmazany charakter Pasterza pierwszy wymiotł na mnie zniewagi, i obelżył mię w Rzymie.

Cożeś mu W. K. Mść zawinił?... czymżeś iego rozdrażnił pychę? pytał Węgierski... Cała rzecz,

http://rcin.org.pl

skromnie odpowiedział Władysław,.. Pełka postrzegaiąc we mnie zawziętego swych zbrodni prześladowcę, i żywo koło poskromienia bezprawiów krzątaiącego się: w Leszku zaś niedołężnego Pana, ktorym podług swoiey woli mogł powodzić, związał się przeciw mnie... Wskazał zuchwale do Tronu, i wypowiedział posłuszeństwo Królowi, iako iuż wcześniey wypowiedział posłuszeństwo cnocie.

Nędzny Stan panuiącego!... Jeżeli swoim posłuszny obowiązkom, uzbroioną dłonią idzie wycinać głóg i ostet, oburza połowę Narodu, która iest występna .... Jeżeli nieczuły, wadom i bezprawiu daie się wkorzeniać, naraża połowę Narodu która iest cnotliwa..

I ten iest Stan biedny Pana,
Któremu Zwierzchność oddana.
On szczęścia Narodu pragnie,
On się nim czule opieka.
Hardy kark trudno się nagnie,
Od swego dobra ucieka.
Tam postrzegam Bissurmana,
Jak dusi swego Sułtana.
Widzę Henryka dzielnego,
Od Przeora zakłutego.
Korybut Pan wielkiey sławy,
Mądry, przystępny, łaskawy,

http://rcin.org.pl

Wieść niesie że naostatku...
Miał bydź otruty w opłatku.
Lud zuchwały, lud obłędny,
Na swoie dobro niewzględny.

A naywięcey uprzedzenia kierowany ręką.

Tron wywraca, berła trzaska,
Fanatyzm iemu przyklaska,

Hoyne Xiążąt poprzedniczych, Biskupóm, Kapitułóm, i Zakonóm nadania, uprawiły pierwszych w nieczułość o karność Hierarchyi, drugich w prożniactwo, kłotnie, i gorszące postępki.

JESZCZEM nie był Królem. Wola Narodu ieszcze mi nie oddała Korony, ale zawsze byłem człowiekiem, którego czyste serce oburza się na nieprawość. Widziałem iak stopniami rosła powaga Duchownych, na obalinach powagi Królów... Przerwał tu Węgierki .... Za mego wieku Nayiaś: Panie przyszła ona do tego, że za-

http://rcin.org.pl

pragnęła samowładnie rozkazywać i Tronóm i Narodóm. (c) Tegom się też spodziewał, odpowiedział Laskonogi. Pierwiastki, kazały mi w następności upatrywać nayokropnieysze przytrafienia. o których codzień dowiaduię się.

Tak iest Filozofie-Poeto przydał daley Władysław... Nienasycone łakomstwo żąda coraz więcey, a więcey. Przy niezmiernych Włościach, które Krolòwie i prywatni nadawali Biskupóm, Kapitułòm i Zakonòm, wzrastała w nich chęć panowania. Bo to iest nie rozerwanie sprężone z bogactwy... Szczęściem za dni moich, ieszcze nieprzyszli oni do celu swoich żądań, ale przynaymniey byli bogatszemi, niż potrzeba, i niż należało, bo zapewne naywłaściwsze dla nich ubóstwo ... Ostrość życia poprzedników zdała się im zbyt surową, miękkość rozwolniła serca łatwe puścić się na wszystkie nierządy.. Uspieni w pieszczocie ... Tonący w rozkoszach, zapomnieli bydź tym, czym bydź powinni ... Rozwiązłość skaziła umysły Przełożeństwa, otruła prostą czeredę niższych, *a pierwszych w nieczułość o karność Hierarchii, drugich w prożniactwo, kłutnie, i gorszące postępki wprawiła.*

(c) Przypomniey sobie przyczyny ktore stały się obaleniem Zakonu Jezuickiego.

http://rcin.org.pl

Ucisk, i ciemiężenie rolnictwa pod pozorem wyboru dziesięcin, były pierwszym owocem tego szczepu, wnet widziano go rodzącego dogmatyczne kłutnie, oskarzenia fałszywe, o zniewagę czci Boskiey, oskarzenia przez tych którzy ią sami naywięcey znieważali,.. Klątwy, potępienia, mordy, łupieztwa, zdzierstwa, pieniactwo, podżega nienawiści, kłótnie w małżeństwach..... i lik niezmierny innych.... Słowem zrosł szczep z gałązki drzewa Raiu, ale tylko *szczep poznania wszystkiego złego.*

Nie wierzyłbym sobie, rzekł tu Filozof Poeta, com naocznie tysiąc razy widział. Twoie Królu świadectwo zasila moią wiarę.

Z prostoty moiey wieśniaczey,
Co mi Xiądz prawił wierzyłem.
Chociaż to było inaczey,
Chociaż oszukany byłem.
Chociaż iak Balt od Pontydu,
Obszernym oddzielny pasem,
Tak iego powieść bez wstydu,
Zmyślona była tym czasem,
W duszy moiey uprzedzenie,
Ze to sługa Boski mowi:
Broniąc głosu rozumowi..
Dało mu upoważenie,

http://rcin.org.pl

Ale teraz powiem mu
Słuchałem długo Waszmości...
Już aż do niecierpliwości ..
Kołka się wstecz obróciły..
Poznano się na obłudzie ...
Głupcy iuż gryzą mogiły,
Rozumnieysi teraz ludzie.

Potym mu zaśpiewam piosneczkę. którą w Swiątyni prawdy między Hymnami umieścił Psalmista; a *rzetelność* codzień przed iey Oltarzem pieszczonym odśpiewuie głosem,

Nieprawość serca zaięła..
Znikł duch chwały, cnoty, męstwa.
Otchłań piekła wyzionęła,
Zawiści, zdrady, przeklęstwa.
Mściwa zemsta, chytrość, pycha...
Z każdego serca oddycha..
Zabobon, to czarne plemie,
Zaraził Mieszkańców ziemie.
Cześć Boga prawa skażona,
Bluźni człowiek imie iego..
Z nieprawości zrodzon łona,
Zapomniał na Stworcę swego,
A Oltarza Służebnicy,
I Swieccy i Zakonnicy,

http://rcin.org.pl

Ci co wzorem cnot bydź mieli
Pierwfi o nim zapomnieli.
Na bezdrożu nieprawości,
Gmach fwey budując wielkości.

A Skarb Xiążęcy w poniżenie przez odrywki rożnych Ziemfkich Włości, i przez uwalnianie ich od powinności publicznych.

WSTĄPIWSZY na Tron; znalazłem Skarb Narodowy nie mogący zafilić potrzeb nieuchronnych, które przy dość oszczędnym wieku mego rozchodzie, przecież potrzebowały znacznych wydatków. Obciążać na nowo Cywilność podatkami nie myślałem dla przyfługi Xieży....Wynoszę więc prawo, aby dobra Duchówne fkładały go. Dość ie flodkim nazywam imieniem *Offiara*.. Aleć opieraią mi fię.. Radzę fię moich Minifirów. Jedni uprzedzeni zle zrozumianą rzeczy Boskich cześcią, drudzy przez wzgląd i iedno rozumienie z Xiężą, inni zakupieni na ich obronę, długo fprzeciwiali fię moiey woli.. Mała

Fundacja im. I. I. Michalskich Zbiorów
http://rcin.org.pl

część została przy mnie, co śmiało twierdzili, że dochody Duchownych, są dochodami właściwie Oyczyzny, im tylko do doczesnego powierzone użytku; z przywłaszczenia pod imieniem Dobr Kościelnych zwane, ale do których nad samowładność Rzeczypospolitey nikt więcey prawa niema. Pokonana cała gromoda Stronników Duchownych, usiadła cicho, skryte na mnie, przez zemstę snuiąc Kabały.. Wymuszone zezwolenie usolidowało moie chęci. Zażyłem wiele trudności chcąc z własnego mego sobie i dla nich korzystać.

Jakże my nieprawnie imienia Boskiego wzywamy! i zuchwale znikomość iednoczemy ztą odwieczną istnością, mówił Węgierski.... Niewierz Królu co tylko przywodzić będzie łakomstwo, aby się od sprawiedliwości zasłonić.

Bóg iest sam w sobie niezmierny,
Słuchay każdy niedowierny!
Bóg iest Skarbem... wszystko Bóskie,
Bóg dał. Bóg nie potrzebuie,
Rzuć o iego własność troskę,
Niech się twa myśl nie frasuie.
Przedwieczna mądrość i żywa,
Rozporządziła od wieka.

http://rcin.org.pl

Że wszystko iest dla człowieka,
Dla niey tylko cześć prawdziwa.

Ale to naypewniey pod imieniem Boskim, nasze chcielibyśmy uchronić intratki, zrodło zbytków i nierządu...

Niemiły nam iest z naszego datek,
Ginącey wesprzeć Oyczyzny doli....
Znam iak się to ten nazywa kwiatak,
Bierz cudze, lecz *me tangere noli.*

P: S: Na nieszczęście poznano się iuż dziś lepiey na obłudzie. Postrzeżono się, i posłuchano Węgierskiego rady. Bogu ztąd cześć ... Oyczyznie zasiłek ... światu zbudowanie ...

Obrażało naybardziey Swieckich, złe zażywanie Dobr Ołtarzowi poświęconych.

ZAWSZE pod świętemi umowami. garnęli Xięża do siebie, mnogie Fanatyzmu spuścizny. Myśl chwalebna pierwszych Fundatorow, iednać im będzie w naypoźnieyszey potomności sławę,

http://rcin.org.pl

że dla dobra nauk, Boga chwały, i ludzkości z dostatków swoich hoyne czynli udziały. Xięża którzy żadnych nie opuścili okazyi, gdzieby można było korzystać, przyrzekali wszystko, brali na się zakład uiszczać święcie wolą daiącego; ale zaraz za nadrzem mieli gotową Bullę rozwalniaiącą ich przyrzeczenia, i obowiązki funduszu. Bulla Watykanu, sowicie opłacona pozwalała użytkować bez pracy. i próżniakom, żywić się cudzem. Kiedy niektórzy żalili się oto w Rzymie, iednym, a zawsze nie dokończonym odpowiadano tonem = „ *Datur ut petitur*. Kto się „ dopraszа złego, zaciąga na duszę swoię prze„ kleństwo „ = Jest to zaiste ieden szczególny Przywiley na świecie, nie tylko złemu pobłażać, złego nieuskramiać, lecz owszem dyspensować na wszystko naygorsze. Atoli tak się działo.. Tysiące skarg obiiały się o mury Rzymu, lecz zaraz na nich samych kruszyły się W obszernym przestworze Miasta, między tysiącem Duchownych Juryzdykcyi, z ręki do ręki przechodząc, albo moc swoią i wagę traciły, albo w tłumie Sędziów z osob nawet skarżącym się nieznanych, ginęły na reszcie...

Głos powszechności odzywał się w początkach obszernie, wszystkich usta zaięte były żalami. i

http://rcin.org.pl

utyskami na taką niesforność, i na wiarołomstwo przyrzekaiącego i w obowiązkach swoich ospałego Duchowieństwa... Lecz powoli wszystko to w głuchym uległo milczeniu .... Umieli wypersuadować Xięża. że choć mnogich podieli się obowiązków, chociaż im zadość nie czynią, chociaż garną tysiączne intraty, bez pracy i w przywłaszczeniu, cierpiałaby na tym wiele Religya; gdyby im choć na drobną cząstkę odiąć tych Włości bogatych zamyślano. Przykroć bo to zaiste, i bardzo przykro, powracać wszystko. co się posiada nieprawnie. (d)

I owszem przydał Poeta, podobno Królu nie koniecznie by'oby bespieczne, chcieć się z tych rąk dopominać o własność. Albo zbyt śmiałym, albo zbyt silnym, albo w reszcie nie czułym na wszystkie bydźby należało trefunki... Co raz ostrzegło, bądź naynieprawniey w ręku Duchowieństwa, niosąc czci godne imie rzeczy poświęconych Bogu, i nietykalnym iest, i namazanym.. Pierwszy, kto się pokusi dotknąć w celu odzyskania własności, legnie martwym iakby się dotykał Arki Izraelitów. Moralnie mówię legnie martwym (bo dla tego zdrów sobie żyć będzie)

(d) Czego świeży przykład z powrotu intrat do Skarbu Narodu z Dobr niegdyś Biskupstwu Krakowskiemu przywłaszczonych.

http://rcin.org.pl

prześladowany wyklęty, za odszczepieńca wytrąbiony przed całym światem. Wszakże czyż można niesarknąć, czy można patrzyć krwią zimną że...

Opatom iest zalecono (e)
Ażeby młodzież uczono.
Dusze myślące wspaniale.
Budowali i szpitale...
By ubóstwo skaleczone,
Miało tam swoie ochronę...
Opat młodzieży nieuczy.
Kaleka się po wsiach włoczy.

(e) Chociaż tak upośażone Włości, i wspaniałe gramy, bez zasług i bez pracy biorą Mnichy, i Swieccy, iak atoli chymeryczny, i zwodzący iest obrządek poświęcenia Opatów, szczególniey dla tego, aby prostey ciemnoty kłamliwym zasunąć oczy pozorem. Autor Pisma pod tytułem *zle i dobrze*, duchem prawdy która w całym iego dziele tchnie nieskażona, tak przytacza... = „ Jak może bydź „ dobry (Opat) co do dopełnienia swego obowią- „ zku, kiedy zaraz przy poświęceniu na Opactwo, co innego mówi, a czego innego żąda. *Vis esse Ab- „ bas? .... nolo ...* a iakaż to prawda kiedy on le- „ dwie nierozbiiał się, szukaiąc sposobów, aby Opa- „ tem został... Rozumiał podobno, że tym wszystkim „ zakończył, gdy mu powiedziano, *accipe onus pro „ peccatis.* = Oh! iabym tylko grzeszył, żebym u- stawnie taką pokutą winy moie mazał.

http://rcin.org.pl

Liczny pieniądz poszedł marnie,
Na wykupno więźniów dany,
Tych ieszcze tłoczą kaydany,
Dochod Zakon sobie garnie.

Nie pomagały dawnieysze Reformy. Zenili się Xięża, albo chowali liczne nałożnice.

NIEWCHODZĄC w to, czyli w ludzkiey mocy, bądź czyieykolwiek, wolno ieſt gwałcić natury prawa, wyrok Apoſtolſkiey Stolicy, zadziergnął kaganiec wſtrzemięźliwości, na ogniſte żądze Xięży, zwyczaynie żądze, iako ludzi maiących czułość... Ale tym ſamym iuż zle ieſt, kiedy niepoſłuſzni rozkazom zwierzchności, pozwalamy ſobie tego, co nam wzbroniono, i co nas w oczach całego świata ſromoci. Poświęcone Bogu Kapłany, którzy czyſtą ręką przyſtępować powinni byli do Oltarza, mazali ią w kałuży rozpuſty.... *Zenili ſię Xięża, albo chowali liczne nałożnice.* Widziano Domy Plebańſkie, napełnione tłuſzczą Nierządnic, i obſypane mrówiem bękartów. Gmachy zakonne pod ſtrychem i w pi-

http://rcin.org.pl

wnicach ukrywały naczynia rozwiązłości. Rozchodziły się po drogach Mnichy, pod pozorem iałmużny, albo katechizowania szukać nowego rozkosz zażytu. A iakeś fatalne omamienie, płeć żeńską tak przywiązywało do nich, że Mężom swoim niewierne żony, dziewice zapomniawszy wstydu, tłumem się cisnęły pod cień habitu.. Lubieżna powodz w biegu swoim zatopiła i tak nazwane .. *Przybytek czystości* .. Klasztory Zakonnic (f); wyłamywano kraty ... Silne wrzeciąże żelazem okutych drzwi zdruzgotane. Łupano mury .. Przystawiano drabiny do okien. Zpuszczały Pustelniczki powrozy, po których czerstwa młodzież z niebespieczeństwem życia, czołgała się do swoich oblubienic. Ja czuły na te fromoty, które samą nieprawość oburzyć mogły, chciałem ie moią powściągnąć powagą, ale *filnieyszą nad sprawiedliwe zakazy, wiekow owych*

(f) Niedowierzał Henryk *Brodaty* Xiążę Szląiki Zakonniczemu Mnisżek życiu, kiedy w przywileiu swoim dla Mnisżek *Trebnickich* usuwaiąc ich od wszelkiey Juryzdykcyi Swieckiey, wyłączył iednak *causas furti, & stupri*, które swoiemu Sądowi chciał mieć zostawione.

http://rcin.org.pl

wych namiętność, mniey onych ſłuchaiąc, większą Oyczyźnie klęſkę przynoſiła. (g)

Chciałeś pewnie Krolu, pytał Filozof Poeta, dodać mocy i wdzięku wyrokóm Rzymu? ... które iakeś ſam wyznał gwałciły natury prawo? Gdyby to rzecz nie była z ludźmi, a ludźmi których wſzyſtkie wyſtępki nikną zaraz pod zaſłoną rozgrzeſzenia; gdybyś mówił do ſwego Rycerſtwa; gdybyś mowił do martwych ſerc ſtarych Scytów albo Germanów, prędzey woli twoiey ſtaloby ſię zadoſyć, bo ſkaliſte Bohaterów ſerca, brzydzą ſię rozkoſzą, i nie znaią ſłodyczy miłości. Ale lud wypieſzczony, próżniaczy, obſypany złotem, muſi bydź nieprawym, bo bogactwa ſkaziwſzy iego umyſł i duſzę, wolno ią na wſzyſtkie puſzczaią nierządy

Na miękkim bogactw łożyſzczu,
Nieprawość z nami zaſnęła.
Ta naſze ſerca zaięła,
Każąc dać pokłon Bożyſzczu.
Bałwan to ieſt wielowładny,
Lud go *Pieſzczotą* nazywa,
Niewin y z pozoru, zdradny,
Wewnątrz, iad chytry ukrywa.

(g) Słowa ſą Aut: Hiſt: Nar: Polſkiego, Tom IV. K: 249.

http://rcin.org.pl

Przy nim *Rozkoszy* i *Wdzięki*,
Długim szeregiem stanęły.
Troski, *boleści*, *i ięki*.
Przed iego twarzą pierzchnęły.
Pokoy tam panuie święty,
Tęsknocie wstęp iest zamknięty.
Bóg ten ma Kościoł wspaniały,
Tam się lud na modły zbiga,
Spiewaiąc mu Hymny chwały...
Jeden drugiego wyścigą...
I Opaci, i Dziekany...
Scholastyki, Szufragany...
Diakony, Kanonicy...
Mszalni, i ieszcze Klerycy,
Ihumeny, i Przeory..
Każdy tam poieżdża skóry...
Boso, w trebkach, i w trzewikach,
Dobrze odziani, hołoty...
(Każdy myśląc o podwikach)
Goni do Bóstwa *Pieszczoty*.
Za niemi z wolna Mniszyce.
Lub błędu, ciemne Dziewice.

Kto młody to skorszy, ten też i prędzey stanie. Ale iako w każdym wyznaniu są odszczepieństwa i schyzmy, cześć prawdziwa tego Bostwa,

http://rcin.org.pl

brzydzi ſię nędznym pomiotem ludzi, ſkromnych, cichych, i ubogich.

U wrot Swiątyni grożna waruie przeſtroga,
Aby żaden nikczemnik nie przeſtąpił proga.
By nie wzywał imienia Bałwana *Pieſzczoty*,
Który darami iego pogardzał ſzczodroty

To ieſt który .....

Skromnie przeſtawał na małym...
Pokorny był życiem całym...
Niedął pyſznym czołem dumny,
Dla wſtęgi, Mitry, Palliuſza,
Otwarty, cichy, rozumny,
Nieſkażona błędem duſza,
Przykładney cnoty zwierściadło.
Weſoł z ſwego przeznaczenia,
Jakie dla niego wypadło...
Wart od wſzyſtkich uwielbienia.

Bóſtwo pieſzczoty brzydzi ſię zawſze takim, i wſkazuie nam iego obraz wiernemi zaznaczony ryſy.

Wywiędniałe kości poſtem.
Skóra biczem wyſieczona.
I odziany worem proſtem...
Niezna co miłość pieſzczona.

http://rcin.org.pl

Nędza w nim czułość wyssała.
Umarł Swiatu, żyie Bógu.
Chuć w nim rozkoszy omgłała.
Lubieży niezna podzogu.
Niedolęga wiek swóy wlecze,
W tęsknocie, prożniactwie, swarze.
Opatrzności on złorzecze...
Miotaiąc na nią potwarze.
Samotnik w klasztorney dziczy.
Sam swą spokoyność pożera.
W zgryzocie dni swoie liczy.
Łazarz w boleściach umiera.
A mściwa ręka natury,
Swoiego Znieważyciela.
I w przybytku Swiętey Gury,
Nędzą, kłopotem, udziela.

Płod niepewny, i wzgardzony poświęconych Oyców, rozrywał ich maiątki, dzieląc się niemi iako dziedzictwem. Szły Kanoniczne Prebendy, na łupieztwo Bękartów.

MNOZYŁA się codzień ludność w Kraiu. Młode Panięta, *płod nie pewny poświęconych Oycow*

http://rcin.org.pl

licznie wsie, i Miasta zasiedli. Głod to złe w naturze ludzkiey nieuchronne, ktore uzbraia rękę na krew Brata, aby mu wydrzeć ostatni kawałek chleba, który ma pożywać; które wiedzie nas, na ostatnie niebespieczeństwa morza i woyny, które w reszcie do tey niecierpliwości może wznieść rozumnego człowieka, że przedaie swą wolność, syny porodzone z oyców próżniaków lud, niedołężny, leniwy, niechcący iąć się zarobney pracy, żywym swoim ogniem dopiekł. Pycha zacności rodu, obmierzła rzemiosło, iako ludzi podłych, ale użytecznych społeczeństwu godne... Miękkość wychowania broniła im weyść w służbę Rycerską, iako ludzi czerstwych i dzielnych potrzebuiące . . . Żyć przecie trzeba było, a żyć wygodnie, iak się przywykło w dzieciństwie na duchownym obroku... Ale zawsze niepokonany wstręt do pracy, kazał się chwytać naylekszych sposobów... Część wielka śladem swoich Oyców oblekła się w suknią zakonną... I ci podobno zyskali naylepiey, bo święte próżniaki niekarnie zbytkowali, a zbytku ich nie śmiano się więcey opierać... Część druga wyzuta ze czci i z wstydu na nayfromotnieysze się puściła łotrostwa... Obdzierano podrożnych... Łupiono Kościoły... Gromadnie naieżdżano do-

http://rcin.org.pl

my... Swoie i Sąsiedzkie pustoszono dziedziny... Zbuieckie kupy orężem opatrzone śmiało się z mieysca przenosiły na mieysce, naygrawaiąc z słabego rządu, ktory w rozerwaniu i Anarchyi (h) wiek blisko cały upodlał imie Narodu, i znieważał iego sławę u obcych. A aby uzupełnić miarę swoich zbrodni, *rozrywała wolno maiątki Oycow* (maiątki przywiązane doczesne Ołtarzowi, z wolnym wkażdym czasie zarządzeniem onych naywyższey zwierzchności) *dzieląc się niemi, iakoby Dziedzictwem, nawet kanoniczne Prebendy, szły na łupieństwo Bękartow.*

Niewinować ich tak wielo, mowił Węgierski... złe wychowanie zaszczepiło w nich owoc nieprawości a przykład gorszący Oyców, ośmielił tym bardziey Synów.

(h) Z ustawney odmiany Panów intrygą Duchownych wynoszonych do Tronu, i koleyno spychanych, koronowanych i klętych (choć to w owym wieku gdzie powiadaią że Familia Piastow Tron Polski Sukcessyą posiadała) iako widziemy w starożytności przykład z *Pelki* Krakowskiego, *Piotra*, i *Wituśa* Płockich, a bliższych nas wiekow, iako widziemy z buntowniczego *Radzieiowskiego*, *Olszańskiego*, i innych ktorzy wielokrotnie dla swoich prywat zaburzywszy Oyczyznę ostatnią iey grozili klęską.

http://rcin.org.pl

Sromotne grzechy Starszyzny,
Niebacznie młodzież pochwala,
Wybaczenie dla Siwizny,
Chuć w niey, do złego zapala,
Nie widząc kary, i sromu,
Bieżym do zbrodni z pośpiechem,
Jeżeli to wolno komu,
Czemuż dla mnie ma bydź grzechem,
Przykład Oyca, psuie Syna,
Z nich ci złego biorą wzorki.
Od Matek się gorszą corki,
Złość dzieci, Rodziców wina,

Kościoły i Swiątynie Pańskie, stawały się mieyscem igrzysk Teatralnych, a służebnicy Ołtarza Chrystusowego Kapłani, z Dyakonami, udawali nikczemne i śmiechu godne, w przybytku nayeyższego widowiska.

WOLNO puścił się na wszystkie nierządy lud Bogu poświęcony, lud który swego zapomniał

http://rcin.org.pl

powołania. Pogoliwszy brody, poszarpawszy Sutany i Kaptury, odiąwszy się obowiązkóm Kapłańskim, przebrany w łatnicę błaznów, poszedł bawić ciemną prostotę, poszedł ich głupstwo śmieszyć. Z Kościołów powyrzucawszy Ołtarze, Ambony, i ławki, święte wyfrymarczywszy naczynia, tam gdzie wierny biegł Bogu oddawać modły przed Panem Syonu; gdzie grzesznik skruszonym korzył się duchem; gdzie była powszechna błagalnia, w domu n ywyższego w siedlisku Aniołów założył przybytek śmiechu i rozpusty. Usta do śpiewania Hymnów chwały Stworcy poświęcone, usta które prawdy Ewangelii opowiadać miały, nierządu i śmiechu paplały ramotę. W pierwiastkach brzydził się lud takowym nierządem, czas go z nim oswoił, i w resztie już wszystkich serca zaraził. Tłumem zbiegał się on na te widowiska ... Z okolic dalekich szły Bractwa jak na ziawienie. Zgromadzenie wiernych wesoło i radosnie przyklaskywało kuglarstwu swoich Pasterzy. Płacono sowicie, wielbiąc i wystawiając poważne błaznowania talenta... To wszystko Filozofie ... takowe zdroźności nie miały z niskąd hamulca. Osłabiona rządowa opieka.... Nieczuła Hierarchia Kościelna, pozwalała szerzyć się i pobłażała rozpuście. Pierwiastkowy

http://rcin.org.pl

duch bogoboyności zatracony ... Oſtygła gorliwość, wznoſił ſię na iey gruzach zabobon i fanatyzm. Oſtrość, i czyſtość obyczaiow Chrześcian, ta pierwſza Religii obiawioney zaſada, w powſzechnym oſłabiona zepſuciu, i rządzących, i rządzonych dała na posmiewiſko ... Niepoſłuſzny gardził wyrokami, które mu dawał podły. Urągał ſię on z iego władzy, bo nie widział w nim grozy. A świeckim wſzelka do doyścia ſprawiedliwości zamknięta była droga, do poſkromienia nierządu nie było ſpoſobu, Konſyſtorze i Kapituły temi napchane duchy, co i wieyſkie Plebany, iedno rozumieiąc, w iednym ćwiczeni rzemieśle, miaſto kary i gromu uczeſtnikowali owſzem w rozwązłości.

Wielki Królu odezwał ſię Węgierſki, mówili to ſtarzy ludzie, *Kruk krukowi oka nie wykole.*

Słuchay uprzedzenia błędu...
To pierwſze prawidło iego...
Przed Królem, w bitwie, u Sądu...
Niechay ratuie, ſwoy ſwego...
Niechby on ſto Grodów złupił,
Kradł, zdradzał, i świętokupił.
Niechby Oyczyznę przedawał,
Na wolność Braci naſtawał.

http://rcin.org.pl

Niechby Skarb publiczny ronił.
Za cnotliwym z zemstą gonił.
Niechby był, (iuż krotko gadam)
Taką poczwarą iak Adam (i)
Ze swoy że pobrat, choć zbrodzień,
Niewart nieść na karku głowy,
Widziemy przykłady codzień.
Jak uydzie na sucho zdrowy.

Przyiaźni! serc czułych ozdobą!... Towarzystw ludzkich słodyczą!.. Wieloż się tobie należy!... Wymowić się nie można naleganiu tego z kim niegdyś ściśle zachodziły związki. Zaiste Królu mniey dziwno że starszyzna Kościelna nierownie

(i) Adam Poniński za wyrokiem Sądu Seymowego wskazuiącego go na wygnanie, wyzuty ze czci, i Urzędów, imieniem tylko chrzestnym przy końcu Dekretu mianowany *Adam*. Poëta chcąc przykład z Dzieiow wziąść nayszkaradnieyszego zbrodniarza, nie mogł go znaleść trafniey, iak w osobie tego statystycznego Łotra, o zdradę Oyczyzny obwinionego i przekonanego, Błąka się on teraz za granicą, przez litość Sędziow charakter Polaka zdobiącą zachowany przy życiu, a ktory przecie gdyby był winowaycą, w Stanie niższego rzędu ludzi za winę dość mnieyszą nieuszedłby pala albo stryczka.

http://rcin.org.pl

ieſt grożną na ſwoie Kapłany, iak na ludzie Swieckie, bo też to wielka prawda, że *ſwoy ſwemu nie da uczynić krzywdy.*

Ambicya Inſuł napełniła Dwór podłościami, a Kapituły, intrygą, Swiętokupſtwem i kłótniami.

PYCHA, ta czarna ułomności człowieka plama, ożywia, zapala i wzroſt daie, dumney wielowładztwa chuci. Łakomſtwo i widok pewnego zyſku draźni ią ieſzcze tym więcey, im w podchlebnieyſzey wyſtawia poſtaci (w inſzym razie coraz z blaſkiem godności rozlicznych kłopotów, i okropnych nieſzczęść zrzodło) panowanie. Tyſiące, tyſięców intrat, ktoremi fanatyzm zbogacił Dyecezalne dochody, łaſym były przyſmaczkiem każdemu, który ſobie roſcił nadzieie że przez kabałę, intrygę, ſłużebną podłość, świętokupſtwo lub klutnie z odepchnięciem wartych i prawdziwie zaſłużonych Kapłanów poſiędzie nareſzcie Biſkupią Katedrę, Stolicę świętobliwości i cnoty...

http://rcin.org.pl

W ręku Kapituł złożony był wolny dla ſiebie wybor Paſterza. Pierwſze Chrześciańſtwa wieki zwyczay ten chwalebny oddały pożney potomności. (k).. Sobie ſamym rządu dawać któryż ieſt świetnieyſzy przywiley?... Wzywać człowieka z pomiędzy ludzi na Sędziego ſumnienia, któryż

(k) Dziś tylko dochowana pamiątka takowey Elekcyi, gdyż w ręku Krola złożony ieſt właściwy wybor, i wyznaczenie Nominata na doſtoyność Biſkupią. Kapituły po śmierci, lub na wyżſzą Katedrę poſunienie ſię ſwoiego Paſterza, zbieraią ſię ceremonialnie w oſobach Kanonikow, a liſt Krolewſki wſkazuiący oſobę wybraną przez ſiebie, ieſt dla nich prawidłem do ukończenia Elekcyi Biſkupa, ktorego odmowić nie mogą powadze wſkazuiącego. Nieſfor, kłutnie, intrygi, ktore w dawnych Biſkupich Elekcyach panowały, wydarły im ten świetny przywiley, a zgodnie z roztropnością i pokoiem oddały w ręce Panuiącego iako Zakładnika ſpokoyności Swieckiey i Duchowney. Z tych przecie przyczyn godne Duchowieńſtwo, nienawiſtne Elekcyi Krolow, a ślepo do naſtępſtwa przywiązane, niech nie bierze porownania z ſiebie do Stanu świeckiego, i niech go upadkiem całkowitey nie ſtraſzy wolności dla zdarzonych w Epoce bezkrolewia drobnych zamieſzek. Naſz charakter ludzi Swieckich burzliwſzy i mniey uſkromiony, że czaſem otrząſa ſię, i bruzdzi, łatwo mu każdy przebaczy. Duchowień-

http://rcin.org.pl

ieſt ſzacownieyſzy wolności Religii zakład ?... Ale kiedy, iak rzekłem Filozofie, fanatyzm niezmiernie zbogacił, Dyecezalne dochody, to co było owocem roztropności. a poświęceniem cnoty, ſtało ſię ſtawką, o którą gra ſzła między możnieyſzemi ... Groźba i podchlebſtwo, złoto i obietnice, nieczułe pobłażanie, i gwałtowny uciſk zbierały ſobie pierwſzemu ich ſkinieniu poſłuſznych ſtronników, a prześladowały upornych. Pierwſze kapitularne oſoby w liczbie niewielkiey wczeſną czyniły zmowę o naſtępcy ieſzcze żyiącego Biſkupa. Im tylko przypodobać ſię należało, ich tylko potrafić ująć, reſzta drobnego Kleru, bądźby ich ſto razy więcey było, muſiała ſkłonić ſwoy wybor i chęci na tego, którego mu wſkazały ſtarſze Prałaty Gdy zaś ieſzcze dwoch rownie ſilnych ubiegało ſię o te wyſoką w Kościele doſtoyność, moc przeciw mocy ſtawiąc, i wzaiemne przeciw ſobie ſnuiąc zdrady, nieumiem wyraźnie powiedzieć ci, iaka okropna

---

ſtwo pokorze i ſkromności przyſięgłe, że w kłotni i Swiętokupſtwach o doſtoyność Biſkupią ubiegało ſię, iako to świetność ich powagi mazało, tak nie można zapazeczyć, że lepiey ieſt kiedy Krolom oddano prerogatywę nominowania Biſkupow.

http://rcin.org.pl

i wstydliwa otwierała się podstępstw, zawiści, wyścigow, kłamstw, zemsty, przekleństw, czernideł, ołzczerstwa scena. Domowa ta Duchowna woyna, uzbroiona orężem klątwy i odszczepieństwa, burzliwe świeckie nawet zapalała duchy i wszystkich przeciw sobie zwaśniwszy, wiecznych nienawiści i gniewu między domami zaszczepiła drzewo.

Tam to prawdziwie było się przypatrzyć, w iak wygorowaney polityce intryga kierowała interes ... Jak układnie i zwodniczo łasił się ieden przed drugim, a tym czasem dołki pod nim kopał. Albo z iaką napaścią i ogniem strony przeciw sobie powstawały .. Jak się wzaiem czernili, ieden drugiego szarpał charakter i sławę ... Tam to przypatrzyć się było z iaką podłością, kłaniano się zausznikom ... Z iaką sromotą i ohydą przyimowano obowiązki służebney powolności dla tego, który im środkował z dopięcia zamierzonego celu ... Nareszcie płacono, kupowano dostoyność Biskupią. Sługy Dworscy, blizcy boku swoiego Pana. szatni i pokoiowcy drogo od pretendentow zakupieni, pełzali u nog iego prosząc aby nie odmowił swoiey pomocy i wsparcia temu za ktorym wstawiali się... Nie chybiono nawet obcych, i zagranicznych szukać instancyi... Złoto,

http://rcin.org.pl

i podłość otwierały dla nich drogę wszędy. Filozofie-Poeto! ... taki to był stan duchowieństwa, taka Biskupow przez Kapituły Elekcya. Zamilczam więcey, bo wreszcie własney się skromności wstydzę...

Zebym nie był urodzony w tym Narodzie, w ktorym W. K. Mść panowałeś, odpowiedział Węgierski, moia ciekawość natrętnie badałaby się tego, co chcesz utaić. Łatwo więc się tych sekretow domyślam, domyślą się wszyscy ktorzy tylko znaią Polskę.. Te niesnaski, i powary w Duchowieństwie, a naywięcey przez ambicyą zrodzone, gorsząc ludzi świeckich są bardzo otwarte, i bardzo iawne.

Wszak nie za morzem mieszkamy,
Wszak razem z sobą żyiemy,
Codzienne przykłady mamy,
I z onych się gorszemy,
Cnotliwy kiedy ich widzi,
Lituie się i użala,
Niedowiarek z onych szydzi,
Złość swoią silniey ustala.

Zły przykład niedowiercom kładzie w usta pośmiewisko, łątrzy ich twarde serca i buntuie umysły.

On to,...

http://rcin.org.pl

Prawdę od winy nie rożni,
Wſzyſtko ieſt błędem u niego,
Naśmiewa ſię on i bluźni,
Z tego, co ieſt nayświętſzego,

Zuchwały przymruża oko aby poſtrzegł, że czyſta Religia, Religia Boſka nigdy ieſt nieſkażona, i błąd ſię dotknąć iey nie może. Zepſucie ludzi, ieſt winą iako ludzi, nie winą Religii....

Łakomſtwo Laſkonogiego biorąc pochob z przeſtępſtw Duchownych zapragnęło ich dochodow.

TROSKLIWE moie zamiary, chcące zwrot uczynić, tych nierządow i rozwiązłości do dawnego ducha Religii Stanu, ducha pokory, ſkromności i pokoiu, chytra złość umiała w ſzkaradną łakomſtwa przyodziać ſukienkę, zmyślaiąc i wſzędy ſieiąc fałſze, iakobym *biorąc pochop z przeſtępſtw Duchownych, zapragnął ich dochodow.*

Jątrzyły

http://rcin.org.pl

Jątrzyły ſię przeciw niemu umyſły, tak Xięży iak tych, co z niemi byli w związku.

BOIAZN abym ia iako pierwſza Narodu głowa, tyle ile pragnąłem, i ile mogłem niedokonałem poſkromić rozpuſtę, wcześnie ſobie zaradzenie dała znienawidzaiąc mię przed Narodem... Łatwowierni (ktorzy błąd ſwoy opłacili ſowito) uwierzyli powieściom, zmyślonym. Jątrzyły ſię przeciw mnie umyſły Duchownych i Swieckich, pierwſzych dla ich własnego intereſſu, drugich przez oſzukanie.. Oſtrożność ukryła przed moią wiedzą i czułością ſpiſek.. Iſkra ta buntownicza długo trwała w popiele ... Czekano zręcznego momentu, i okazyi aby na mnie całą wywrzeć zemſtę.

Nieoſtrożność twoia Krolu, mowił Węgierſki, pomogła wielo zbrodniczym zamyſłom. Ale kiedyś raz iuż chybił, żeś w pierwſzkach nieutłumił ognia, należało gaſić go choćby z naywiększą gwałtownością kiedy ſię iuż zaiął.

http://rcin.org.pl

Było ścinać, było palić,
Wieszać, krzyżować, i dręczyć,
[illegible]
Chociby nu zdraycow umęczyć,

Okoliczność zdarzyła okazyą do zemsty.

SPEŁNIŁY się nakoniec usilne ich pragnienia... Czule i bacznie wszystkich się chwytaiąc okazyi umieli nareszcie korzystać z zamieszek, ktore w owym wieku Narodem i Familią panuiących trzesły.

Krakowianie widząc się bydź wolnemi od naywiększey przeszkody uczyniwszy Ziazd, pod Przywodztwem Pełki Biskupa (Krakowskiego) wypowiedzieli posłuszeństwo Władysławowi Laskonogiemu, i po Leszka do Sandomierza posłali.

WNUKOWIE Piasta panowaliśmy w tey części Europy, ktorą Polską zowią. Przywiązanie

http://rcin.org.pl

Narodu do iego potomstwa ciągiem lat więcey 400, dawało nam Koronę iednemu z kilku, ktory żądzom i ambicyi możnieyszych zdał się bydź lepiey dogodnym. Ale iako dziełem będąc Tworczym iednego lub dwoch Arystokratow, ich tylko chuci i pychy instrumentem bydź mieliśmy, tak kiedy postrzegano w nas niebespieczny na ich moc i powagę zamach, lub samo tylko woli ich sprzeciwienie się, wnet drugi ktorego na odstawce zawsze gotowego mieli, zdzierał panuiącemu Koronę, a kładł ią na swoią głowę. (1) Tym to sposobem i ia ległem pod zburzyskiem Tronu na ktory iako wyniesiony przez ambicyą Pełki, tak z niego zepchnięty przez pychę, i złość iegoż.

Dosyć iuż wyświeciłem ci prawdy dzieiow moiego wieku Filozofie! ... Poznałeś dobrze czym

(1) Miłośnicy i doradzcy Tronu, odezwiycie się raz ieszcze przeciw wyznaniu Władysława, przeciw wyznaniu prawdy. Mowcie że ta ustawna zmiana Panow w rządzie Sukcessyonalnym, ten gwałt, mordy, i zaboystwa są to obfitym zrzodłem z ktorych płynie pomyślność, i szczęście Narodu ... Mowcie że momentalne bezkrolewia burze, zgubią Polskę. w Rządzie zaś następczym codzienne okropności umocnią iey wielkość i powagę ...

http://rcin.org.pl

mnie bydź należało. czym byli Xięża, i co czynić przyfiało, aby ochronić Religyą i Oyczyznę od zatracenia. Wftydziłbym fię martwieć i gnuśnieć na Tronie, chciałem gorliwie dopełnić obowiązkow Krola, ale oto złość haniebna przeftrzygła pafmo moich układow... Zerwała wfzelką nadzieię.

Krakowianie ofzukani namowami Pelki.. Ten lud wierny fwoim Krolom zapomniał poprzyfiężoney wiary... Złamał fwoie zaręczenie, i uczyniwfzy związek pod Przywodztwem Biftupa wfkazał do mnie. wypowiadaiąc mi poflufzeńftwo, a Lefzka Białego wzywaiąc do Tronu. Silny dość byłem, abym moiey zniewagi dochodził orężem, ale woyna między Narodem i Krolem iak obydwie hańbi ftrony, tak obydwom ciężkim zawfze upadkiem grozi. Obieraiąc fpokoyność, złożyłem Koronę, i tym fię lud zburzony usmierzył. Rok cały nie minął, a żal niewczefny dał poznać Narodowi iego błąd lekkowierności, i iego flabość, że fię dał uwieść. Cała zemfta zwrociła fię przeciw Pelce. Lecz ten chytrze umiał uniknąć okropnych fkutkow, ktore nad nim wifiały.

Skończył Władyflaw; oftatnie flowa wpoł przerywane dały poznać, iak ten wielki Krol, wpoł

http://rcin.org.pl

tysiąca lat po swoim z siedliska śmiertelnych do przybytku błogosławionych przeniesieniu się czuie ieszcze los okropny Oyczyzny swoiey, że w niey całym Narodem przewodzi, burzy, mięsza i waśni niezgoda, nieufność, przesąd i błąd częstokroć ciemnym ożywiany Fanatyzmem.

KONIEC.

Fundacji im. I. J. Michalskich Ze zbiorów

http://rcin.org.pl

http://rcin.org.pl

http://rcin.org.pl

http://rcin.org.pl

1060

http://rcin.org.pl

F
XVIII. 1. 1060

http://rcin.org.pl